

תורת הבטחון

חודש אדר

וא"כ, בחודש אדר, שקבעו חז"ל להיות בשמחה, ע"כ צריך להתחזק במדת הבטחון, וע"י זה ממילא יהיה תמיד בשמחה גדולה.

חודש אדר חודש של אמונה

איתא בגמ' ביצה (טו, ב): "ואמר רבי יוחנן משום רבי אלעזר ברבי שמעון: הרוצה שיתקיימו נכסיו יטע בהן אדר, שנאמר אדיר במרום ה'. אי נמי: אדרא כשמיה, כדאמרי אינשי: מאי אדרא - דקיימא לדרי דרי. תניא נמי הכי: שדה שיש בה אדר אינה נגזלת, ואינה נחמסת, ופירותיה משתמרין", ע"כ.

ופי' רש"י וז"ל, "אילן חשוב הוא, יש לו שם למרחוק ואומרים: פלוני יש לו אדר בשדהו, ומתוך כך היא נקראת על שמו, ואם הולך למדינת הים, ובא אחר והחזיק בה - יש לו עדים הרבה שהיתה שלו, ואילו מכרה - היה הקול יוצא להיות נקראת על שמו של שני", עכ"ל.

אולם הספרים הקדושים, ביארו דברי הגמ' שקאי על "חודש אדר", דמי שרוצה שיתקיימו נכסיו, יטע בהן **חודש אדר**. ועי' במש"כ הבני יששכר (מאמרי חודש כסלו - טבת מאמר ד) וז"ל, "ופירשונו דהנה נסי חדש ניסן המה נסים נגלים שנתגלה אז לבאי עולם שידוד המערכה על ידי שם הוי"ה, ובזה בודאי לא יפול הספק לשום בן אדם כמו"ש לעיל, אבל נסי אדר המה נסתרים בטבע, אך עם היות שהיה בטבע, עכ"ז היה באופן כזה שלא היה מסתפק בו שום בן אדם כמו"ש לעיל, וזהו שרמזו הרוצה שיתקיימו נכסיו יטע בהן אדר, היינו יטע וישים בתוך נכסיו השכל הנשמע מן חדש אדר, כי העוסק בסחורה ובנכסים ויאמר: "כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה", כי היה הדבר בטבע שבחרתי במסחר פלוני ובמקום פלוני, הנה לא יתקיימו נכסיו, אבל אם ישים אל לבו כי השגחת השי"י מלוּבש בטבע והוא המסבב לדבר הזה כעין המעשה דחדש אדר, הנה יתקיימו נכסיו, וז"ש לראיה "אדיר במרום ה'", הגם שהנהגת הטבע הוא מן שם אלוקים, עכ"ז הוי"ה הוא האלקים והכל הוא מהשגחת השם שם הנכבד הוי"ה המהוה כל היות כרצונו, הבן", עכ"ל.

הרי שהתכלית של חודש אדר הוא להיות מאמין בהשי"ת שכל עניני הטבע, הם כולם בהשגחת השי"ת, ואין שום כח אחר בעולם. והגם שהנהגתו נסתרת, ואינו נראה לעין שהשי"ת הוא המנהיג את כל העולם כולו, מ"מ זהו הלימוד מכל המעשה של פורים, שראו כולם שהשי"ת מנהיג כל הנהגת הטבע.

וזהו היסוד שצריכין ללמוד ממעשה דפורים. שהישועה שזכו לה כלל ישראל היה בדרך הטבע, שלא היה שום שינוי בדרך הטבע. מה שאסתר היתה בבית אחשוורוש היה בדרך הטבע, וזה שהיה ביכולתה להזמין את אחשוורוש והמן לסעודה ג"כ היה בדרך הטבע. וזה מה שצריכין ללמוד, שהשי"ת מנהיג את הטבע, באותה מידה שמנהיג ניסים גלויים.

משנכנס אדר מרבין בשמחה

איתא בתענית (כט, ב): "אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב: כשם שמשנכנס אב ממעטין בשמחה - כך משנכנס אדר מרבין בשמחה, אמר רב פפא: הלכך, בר ישראל דאית ליה דינא בהדי נכרי - לישתמיט מיניה באב דריע מזליה, ולימצי נפשיה באדר דבריא מזליה", ע"כ. ופירש רש"י (כד"ה משנכנס אדר) וז"ל, "ימי נסים היו לישראל, פורים ופסח", עכ"ל. הרי השמחה שבחודש אדר הוא מחמת הניסים שנעשו באותו חודש.

ומבואר, שהשמחה אינה מיוחדת רק לימי הפורים, רק השמחה הוא בכל חודש אדר, כדכתיב במגילת אסתר (ט, ב): "כימים אשר נחו בהם היהודים מאויביהם והחדש אשר נהפך להם מיגון לשמחה ומאבל ליום טוב לעשות אותם ימי משתה ושמחה ומשלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים". הרי שכל החודש נהפך מיגון לשמחה, וע"כ כל ימי החודש הם ימי שמחה.

וכן הוא להדיא בדברי הגר"א (סע) וז"ל, "והחדש אשר נהפך כו'. פי' כאשר יושבין בצרה כמו שהיה כאן, שסוברים שבאותו חודש יבא צרה, כיון שהגיע אותו חודש הם בצרה גדולה יותר. לכן אמר "החודש אשר נהפך", כי כל החודש נהפך לשמחה. וזהו שאמרו בגמרא (תענית כט, ב): "כשם שנכנס אב ממעטין בשמחה כך משנכנס אדר מרבין בשמחה", ולכאורה קשה היאך שייך זה בזה. אבל לפי מה שכתבתי אתי שפיר, כי כמו שנכנס אב ממעטין בשמחה, שכל החודש היה ביגון, כך באדר כל החודש נהפך לשמחה כנ"ל", עכ"ל.

ודין זה דמשנכנס אדר מרבין בשמחה לא הובא בשו"ע, וכבר עמדו כל המפרשים על זה והק' מדוע נשמט דין זה בשו"ע דמשנכנס אדר מרבין בשמחה, ואילו הדין דמשנכנס אב ממעטין בשמחה הובא בשו"ע (סי' תקנ"ב). וצ"ע. [עי' חת"ס (א"ח סי' ק"ט) שעמד על זה והאריך ביישוב הענין].

שמחה רק מחמת מדת הבטחון

ונראה ליישב זה בהקדם ביאור ענין של שמחה דחודש אדר. דהנה האופן לאדם לחיות כל ימי חייו בשמחה, הוא אך ורק עם מדת האמונה והבטחון בהשי"ת. ומקרא מלא דיבר הכתוב (תהלים לג, ב): "כי בו ישמח לבנו כי בשם קדשו בטחנו". הרי מפורש בקרא שהאופן להיות בשמחה הוא אך ורק עם מדת הבטחון בהשי"ת. וכן האריך המהר"ל (פלישת חוקת) וז"ל, "כי האמונה הוא מי שבוטח בו יתברך, אין לו בו רק שמחה, שזה ענין אמונה, שמאמין בו ובוטח בו, ועם הבטחון השמחה. אבל עם הכעס אין כאן אמונה... ודבר זה ידוע, כי מי שאינו מאמין ובוטח בו יתברך בבטחון גמור, הוא בכעס ובמכאובות", עכ"ל.

אסתר מן התורה

וכבר האריך הגר"א (צפי על מגילת אסתר) בענין זה, וכתב על פי יסוד זה לבאר דברי הגמ' (סולין קלט, ט): "אסתר מן התורה מנין? ואנכי הסתר אסתיר", ע"כ. דלכא דברי הגמ' צ"ב, דמאי קשה להו על אסתר מנין היא מן התורה יותר משאר צדקים שנעשה נס על ידיהם? ות', שכוונת דברי הגמ', דהיכן מרומז שאפילו בהסתר פנים דהיינו בגלות עושים לנו נס גדול כזה. ואמרו דכתיב: "ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא", פי', אפילו בשעת הסתר פנים אשלח את אסתר, עכת"ד. הרי זהו היסוד של חודש אדר, וזה מה שאנו צריכין ללמוד ממגילת אסתר, להאמין שהשי"ת הוא מנהיג כל הטבע, כמו שהוא מנהיג את כל הניסים הגלויים.

ומי שמאמין כן באמונה שלימה, שהשי"ת הוא מנהיג את כל הנהגת הטבע, והגם שעוסק בעניני השתדלות בעניני הטבע מ"מ אינו חושב כי "כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה", אלא אדרבא זוכר "כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל", על זה אמרה הגמ' שהוא זוכה "שיתקיימו נכסיו", וזהו האופן שיזכה לפרנסה טובה.

שמחה בכל השנה כולה

ולפי זה י"ל דזהו הטעם מדוע לא הוזכר הך דין בשו"ע, דמשנכנס אדר מרבין בשמחה. שהרי מאחר שהיסוד של שמחה מיוסד על האמונה ובטחון בהשי"ת, וכל יהודי חייב להאמין באמונה שלימה בהשי"ת, ולבטוח בו בטחון גמור, ע"כ השמחה אינו חיוב רק בחודש אדר, רק בכל השנה כולה. ומטעם זה, לא הובא דין זה בשו"ע, שהחיוב אינו רק בחודש אדר, אלא בכל השנה כולה!

חודש אדר כנגד שבט יוסף

הטור כתב (א"ח סי' ת"ז) ש"ב חדשי השנה הם כנגד הי"ב שבטים. וכתבו המפרשים (מהרש"א סנהדרין יב. וקדושת לוי פרשת תזריח) שחודש אדר הוא כנגד יוסף, ובשנה מעוברת שיש ב' חדשים היינו כנגד שבט יוסף, שנתחלק שבטו לב' חלקים – מנשה ואפרים. וכן מזל אדר הוא "דגים", שנתברך שבטו של יוסף כדגים – "וידגו לרוב בקרב הארץ". ודרשו חז"ל: "מה דגים שבים מים מכסין עליהם ואין עין הרע שולטת בהם, אף זרעו של יוסף אין עין הרע שולטת בהם".

ויש להטעם הענין, מדוע חודש אדר הוא כנגד יוסף, שהרי יוסף היה לו מדת הבטחון. מצינו בדברי המדרש (בראשית רבה פט, א) שיוסף הצדיק היה לו מדת הבטחון וז"ל, "אשרי הגבר אשר שם ה' מבטחו - זה יוסף", ע"כ.

וכן מבואר מדברי המדרש (תנחומא פרשת וישב אום ט): "וימאן ויאמר אל אשת אדוניו, זה שאמר הכתוב (ירמיה י, י): ברוך הגבר אשר יבטח בה'. את מוצא, כיון שהיה בבית רבו, והיה ה' את יוסף והיה איש מצליח וגו', וירא אדוניו כי ה' אתו וגו', וכי פוטיפר רשע היה רואה שהקב"ה עמו, ומה הוא כי ה' אתו? אלא שלא היה שמו של הקדוש ברוך הוא זז מפיו. היה נכנס לשמשו, והוא היה מלחש ואומר: "רבון העולם אתה הוא בטחוני, אתה הוא פטרוני [עץ יוסף: אדוני], תנני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל רואי ובעיני פוטיפר אדוני". ופוטיפר

אומר לו מה אתה מלחש? שמה כשפים אתה עושה לי? והוא משיבו לא, אלא אני מתפלל שאמצא חן בעיניך. לפיכך כתיב: וירא אדוניו כי ה' אתו. ומה וכל אשר הוא עושה ה' מצליח בידו? היה מוזג לרבו קונדיטין [יין מרוקם ומבושם], והוא אומר לו מה מזגת לי? הוא אומר קונדיטין, אומר לו פסינתטון [יין מרוקח בלענה, מעשב מר] אני רוצה, והיה פסינתטון. הוא אומר יין אני רוצה, והיה יין, הוא אומר יין מבושל אני רוצה והיה מבושל, וכן על המים, וכן על כל דבר ודבר שנאמר: וכל אשר הוא עושה ה' מצליח בידו", ע"כ. הרי מבואר מדברי המדרש דיוסף היה לו מדת הבטחון, ועליו קאי הקרא: "ברוך הגבר אשר יבטח בה". ולהנ"ל מובן היטב, שחודש אדר הוא חודש של שמחה, ושמחה באה ע"י מדת הבטחון, ולכן חודש זה הוא כנגד יוסף שהיה לו מדת הבטחון בהשי"ת.

אדר ימי ניסים

רש"י (א"ח פ"ג) כתב שהשמחה של חודש אדר היינו משום שהם ימי ניסים. ולפי זה מובן עוד יותר מדוע חודש אדר הוא כנגד יוסף, שהרי יוסף היה מלומד בניסים. שמבואר בדברי המדרש, דגודל הצלחתו של יוסף היה משום שהיה בוטח בה'. דכיון שליוסף היה מדת הבטחון בהשי"ת, משום הכי בכל דבר שעשה היה לו הצלחה גדולה. עד כדי כך, שהיה לו הצלחה גדולה אפילו לשנות את הטבע! שכשמזג כוס לרבו, ורבו רצה כוס אחר, כיון שבטח יוסף בה', נעשה לאותו דבר שרצה רבו. וזהו סיפא דקרא: "ברוך הגבר אשר יבטח בה' - והיה ה' מבטחו". שכל הצלחתו היה משום שהיה בוטח בה'. וכמו שפי' המפרשים וז"ל המצודות דוד: "והיה ה' מבטחו - ר"ל כמו שיבטח בו כן יהיה למבטח ולעזרה", עכ"ל.

ועל כן, מי שיש לו דינא עם נכרי, בחודש אדר שהוא חודש של ניסים, יזכה בדין! ויצליח בכל מעשיו, אם יתבונן בכל הני יסודות של חודש אדר - "האמונה והבטחון בהשי"ת".

וזהו הלימוד שאנו למדים ממעשה פורים כדאמרינן בפיוט של שושנת יעקב: "להודיע שכל קוץ לא יבשו ולא יכלמו לנצח כל החוסים בך". הרי שכל המעשה של פורים הוא להורות - שכל מי שבוטח בהשי"ת לא יבוש!

וזה ש'קוץ לא יבשו', היינו אפי' אם אין בידם שום מעשים טובים, כדאיתא בדברי המדרש עה"ק (פסלים כה, ט): "אלהי בך בטחתי אל אבושה אל יעלצו איבי לי", וז"ל: "מעשה היה בקיטון, והיה שם איש גדול, והיה לו שם במדינה, והיה שם איש אחד, והיו שומרי המדינה עוברין, מצאו אכסנאי אחד ותפסוהו, אמר להם אל תכוני בן ביתו של מלך אני, כיון ששמעו כן הניחוהו, ושמרוהו עד הבקר, בבקר הביאוהו אל בית המלך, ואמרו בן ביתך מצאנו אמש, אמר לו המלך בני אתה מכיר אותי, אמר לו לאו, אמר לו אם כן היאך אתה בן ביתי, אמר לו בבקשה ממך אני איני בן ביתך, אלא אדוני המלך בך אני בטחתי, שאלמלא לא אמרתי כן היו מכין אותי, אמר להן המלך הואיל ובטח בי הניחו לו, כך אמר דוד ה' אלהי בך בטחתי אל אבושה, ובשביל שבטחתי בך אל יעלצו אויבי לי, ולא אני בלבד, אלא גם כל קוץ לא יבושו", ע"כ. הרי, דאפילו אם אחד אינו ראוי, מ"מ אם בוטח בה' - לא יבוש", ובשביל הבטחון בהשי"ת, יזכה לכל טוב שבעולם!